మొక్కుబడి

'మంజీర'

వనపతి నాయుడుగారిని గురించి, అందరు అనేక విధాల చెప్పుకుంటారు. ఈ పెద్దమనిషి గురించి చెప్పేటప్పుడు, నా పాతస్నేహితుడొకడు తన ముఖం చాటంత చేసుకొని, ఆయన చాలా మంచివాడనిన్నీ, ఆయనకు ఆయనే సాటి అనిన్నీ అలాంటి ఘనుణ్ణి మరొకణ్ణి తన జీవితంలో చూడలేదనీ, చూడబోడనీ, కాచి వడబోసినట్లు చెప్పాడు. ఇంత పాత స్నేహితుడు అంత గొప్పగా చెప్తూంటే కాబోసు అనుకున్నాను. కాదనడానికి దమ్ములేవు సరికదా. వాడు నా చెవి నులిమిపుచ్చుకుని ఔననిపించగల అర్హతగల స్నేహితుడు. మామూలుగా బీదవాళ్ళు చెప్పడం చూస్తే "ఇంత దుర్మార్గుడా!" అనిపిస్తుంది. మొత్తంమీద ఆయన మంచివాడు, మంచివాడని, పెద్దమనుష్యులు చెప్పినా, ఆయన్నే మరోరకం మనుష్యులు ఎంతో చెడ్డవాడంటూ వాపోవడం వింటూంటే యీ మంచిచెడ్డల కేమయినా అర్థముందా అనిపించేది. ఈ పైవిషయాన్నే ప్రాతిపదికగా తీసుకుని యోచిస్తే, ఒక నిర్ణీతమయిన పరిస్థితులలో ఉన్న ఒక వ్యక్తి దృష్టిలో ఏదయితే మంచిదో, అదే మరో పరిస్థితులలో ఉన్న ఇంకొకడి దృష్టిలో చెడ్డగా కనిపిస్తుంది. నామట్టుకు నేను యీ వస్తువు చెడ్డది, యీపని మంచిది అని స్థిరపరచలేను. అందుచేతనే కాబోలు నాయుడుగారిని గూర్చి నేను ఏ అభిప్రాయానికీ రాలేకపోయాను. ఆయన మంచిచెడ్డలు గ్రహించాలంటే, ఆయన సంగతి సందర్భాలు గ్రహించాలి.

వెంట్రుకలన్నీ తెల్లగా నెరిసిపోయి, కళ్ళకు సులోచనాలలంకరించినా, మనిషి పిడుగులాగుంటాడనడానికి సందేహం లేదు. మాటలాడుతూంటే పిట్టలు నీళ్ళు త్రాగవు! చాలా కాలంగా గుమాస్తాపని చేస్తున్నాడు. ఎప్పుడూ ఒకటే వేషం. ఆ జారిపొయ్యే పంచకట్టు, చొక్కాకన్నా చిన్నకోటూ ఆయనా, నడుస్తూంటే జాలేస్తుంది. ఆయన ఎన్నాళ్ళ బట్టి గుమాస్తాపని జేస్తున్నాడో ఆయనకే తెలీదేమో కూడా నిజానికి!

మొన్న ఈమధ్య ఒకాయన వచ్చాడు. ఆ మహానుభావుడు సైకిలుమీదే హిందూదేశం అంతా తిరిగేస్తాడు! అలా మన హిందూదేశాన్ని ఉద్ధరించేశాక, ప్రపంచమంతా చుట్టేసి చక్కా వస్తాడుట! సోమకాసురుడిలాగ! రోజూ సరాసరి 15 మైళ్ళు సైకిలు తొక్కుతాడట! అదీ ఆయన ఘనత! ఆ మహానీయ వ్యక్తిని ఆ రోజున సందర్శించడానికి వచ్చినంత జనం ఆవూళ్ళో దేవుడి పెళ్ళిన్నా రారు. రోజుకు 15 మైళ్ళు సైకిలు తొక్కడమనేదేదో మానవాతీత కార్యంలాగ ఎంచేసి ఆ సైకిలుగాడికి హాహాకారాలతో స్వాగతగీతులు పాడి రెండుపూటలా మేపి, కొంత దక్షిణ కూడా ఇచ్చి పంపారు, ఊరిపెదలు. ఆ లెక్కని చూస్తే నాయుడుగారు రోజుకు చులాగ్గా 15 మైళ్ళదూరం నడుస్తారు. అంటే తిన్నగా రోడ్డుమీద గాకపోయినా ఇంటినుండి ఆఫీసుకు, ఆఫీసులో అధికారివద్దకు అరవై మాట్లు. ఆ పైన ఇంటి వ్యవహారాలు కోకొల్లలు! ఈ తిరిగిన దూరం తక్కువ ఉంటుందా ఏమిటి? ఎవడూ లెక్కేసి చూచుకోడు గాని. ఇంత తిరుగుడు తిరుగుతూ, ఆఫీసులో తలబద్దలయ్యేలాగ చాకిరీచేస్తూ ఇప్పటికి పాతిక సంవత్సరాలు గడిపాడే! ఈయన పోతూంటే, హాహాకారాలు లేవు సరికదా, ప్రక్కన తిట్టకుండాను, వెక్కిరించకుండాను ఉంటే అంతేచాలు! అదే లేదు. ప్రపంచ ధోరణి ఇంతేనేమో! ఇన్నేళ్ళనుండి పని జేస్తున్నా ఆయన ఉద్యోగంలో యేమీ యెదుగూ బొదుగూ లేదు. కాని ఆయన సంసారం మాత్రం అపారంగా పెరిగిపోతూంది. ఏడాదికో నోరు అన్నం కోసం తెరుచుకుంటూంది. నాయుడుగారి ఉద్యోగం మామూలే. ఆడపిల్లలు యెదిగి పెద్దవాళ్లయ్యారు; ఆ పైన తోడివాళ్లంతా ఏదో తమాషాగా విసురుతున్నారు కటువుమాటలు. ఆ విసరటంలో ఉన్న అందం ఏమిటంటే, సరిగా నాయుడుగారి చెవిలోనే దూరుతున్నాయవి! నాయుడుగారు ప్రపంచంతో చేయీ చేయీ కలిసిపోయే మనిషి. ప్రపంచానికి అడ్డుతిరగడు. ఎవడయినా అడ్డొస్తే సహించలేడు. అందరూ అంతే ఎవరో కొందరు తప్ప. ఇక ఊరుకుంటే తనకున్న పరువూ ప్రతిష్ఠ కాస్తా కొట్టుకుపోతాయేమో ఆ నిందా ప్రవాహంలో అని ఆయన భయం. వెతికి వెతికి చాలా తెలివైనవాళ్లు, గొప్పవాళ్లు, తన పిల్లలకు తగినవాళ్ళూ, అనర్ఘులనుకున్న యువక చక్రవర్తులను ఎంచిఎంచి, తనకున్న స్థిరచరాస్తుల తెగనమ్మగా వచ్చిన ధనంతో కొనిపారేశాడు! ఆ యువక రత్నాలుకూడా తమకు తగిన విలవ దొరికిందిగదా అన్న ఆశతో ఉబ్బితబ్బిబ్బై ఆ

లంఖణాలను చేపట్టారు. ఆ దెబ్బతో నాయుడుగారింట్లో సిరీ, సంపదకూడా ఖాళీ అయినాయి. అయినా నాయుడుగారి ఆనందానికి మేరలేదు. తను ప్రపంచాన్ని సంతృప్తిపరిచాడు. ఇంట్లో దమ్మిడీ లేదు. కరువు రోజురోజూ పెరుగుతోంది. అమెరికా ఐశ్వర్యంలాగ, ధరలు పదిరెట్లు అయాయి. కాని నాయుడుగారి జీవితం మామూలే. కష్టం మామూలే. ఆ అని అడగడానికి వీల్లేదెవడికీ. కాని తనకళ్ళముందు, ఉద్యోగంలో చేరినవాళ్ళు, తనవద్ద పని నేర్చుకున్న వాళ్ళు పెద్ద పెద్ద ఉద్యోగస్థులయి పోతున్నారు. వాళ్ళలో ఉన్న విశేషం, తనలో లేని శక్తి ఏమిటి చెప్మా అనుకున్నాడు నాయుడుగారు.

ఈ విషయంగురించి పరిశోధనలు చేయటం మొదలుపెట్టారు. దాని అంతూ కనిపెట్టారు. అన్నిటికీ మూలం ఏమిటో గ్రహించాడు. తన ఈ ఆఖరి దశలోనయినా నాలుగురాళ్ళు సంపాయించకపోతే తన పిల్లలగతి యేంకాను! తన వృద్ధాప్యంలో, యింత గింజుకునే లోకం, ఒక కాని యిస్తుందా తను చేతులు జోడించి దీనంగా ప్రార్థిస్తూంటే? అయినా ప్రపంచానికి అనుగుణంగానే నడుచుకోవాలి మరి. ఈ విధమయిన ఆలోచనలు ఆయన పెద్దతలలో ప్రవేశించి వృద్ధిపొందిన కొద్దీ, ఇంట్లో ఆర్థిక ప్రతిష్టంభన రెట్టింపయింది. జీవితం సుఖంగా, సాఫీగా, సాగాలంటే ఎలాగో అలాగ డబ్బు గణించి తీరాలి అనే ఉద్దేశ్యంలోకి వచ్చేశారు నాయుడుగారు. అదే మానవ ప్రవృత్తిలోని విచిత్రం. ఒకసారి తనకు కావలసిన విషయం మనస్సులో స్థిరపడిందా, దాన్నెలాగో ఒకలాగ, హిమాలయ ప్రమాణమయిన ఆటంకాలొచ్చినా సాధిస్తుంది. ఆ సుస్థిరమనఃప్రవృత్తే కావాలి! రావాలి! దాన్నే నాయుడుగారు సాధించగల్గారు. అలా కోరికే అనుకున్నంత మాత్రంలోనే ఆ అచలత్వంరాదు. చుట్టూ ఆవరించిన పరిస్థితులు కూడా సమకూరాలి.

మగపిల్లల చదువు, యింట్లో తిండి, యింటద్దె, అందరికీ బట్టలు, మనస్సుకు వినోదం, ప్రశాంత వాతావరణం అన్నీ లోటే ఈ జీవితంలో! అన్నీ చిక్కులే!

నాయుడుగారి జీవితం యీ చిక్కులమయం అయింది. ఆయన సంసారంలో ఉన్న వ్యక్తుల జీవితాలన్నీ మెలి వేసుకుపోయి, చిక్కుపడిన దారపుండలా తయారయాయి. ఒక్క ముడిలోయిమిడింది చిక్కంతా. అదే డబ్బు! అది సంపాదించి తీరుతాననుకున్నాడు, తనలో తను. ఇదివరలోనే యీ అభిప్రాయాన్ని తనకు కలగజేయనందుకు ఆ భగవంతుణ్ణి పూర్తిగా చివాట్లు పెట్టారు. భగవంతుడికి తెలివి కలగక పోయినా, తొంతట తనకు కలిగినందుకు, లోలోన తన్నుతను అభినందించుకొని, అప్పుడప్పుడు యెదురు తిరిగే తన లోలోపలి అంతరాత్మ గొంతులిమి చంపి పారేశాడు నాయుడుగారు!

డబ్బు రాబట్టడం ఆరంభించాడు. డబ్బుకూడా అలాగే రావడం మొదలెట్టింది. డబ్బు వచ్చినకొద్దీ నాయుడుగారికి ధనతృష్ణ అధిగమించింది. ఏ పనయినా ప్రతిఫలం ముట్టకుండా ఎందుకు చెయ్యాలి అనే ఉద్దేశంలోకి వచ్చేశాడు. పెద్దయినా, చిన్నయినా, ఎవరయినా, ఏ పనయినా, తన విధయినా, ఏమయినా సరే, డబ్బు లేందే నాయుడుగారి వద్ద పనిజరగడం కల్ల అనే ఖ్యాతి గడించాడు ముందావాడు!

కష్టజీవులకిది కష్టంగా ఉన్నా, దొంగ వ్యాపారులు, దోపిడీ వర్తకులు, మొదలైన పరాశ్రయ జీవులకుమాత్రం కన్నతండ్రిలా కనుపించే వాడు! నాయుడుగారికి కావలసింది అదే. అది నిర్విరామంగా సాగిపోతూంది. నాయుడుగారికి ఎక్కడ జూచినా తనలాంటివాళ్ళ సంఖ్య హెచ్చుగా కనిపించేది. ఈ డబ్బున్న ఘరానా మనుష్యుల జీవితాలు తరచిచూస్తే, తనుజేసేది ఏమీ కాదు అని సమర్థించుకునేవాడాయన!

అదంతా యెందుక్కాని, తనలాంటి విషయాలు బయటపెట్టకూడదు. ఆ వేళ ఆవలబజారు కోమటిని గురించి, తనయజమాని తననే తే, అంతపని చేయించాడు కదా. తనుకక్కుర్తిపడితే తప్పేందుకో తెలీలేదు. తను యిన్నాళ్ళు కానీ పుచ్చుకోకుండా పని జేసే సానుభూతి జూపిన అసామీ ఎవడూ లేడు. ఈ రోజున నాలుగురాళ్ళు సంపాయించి, ఘరానాగా తిరగ్గానే అంతా గౌరవమే!

ఎవరయినా నాయుడుగారిదగ్గర నీతి నిజాయితీల గురించి ఇప్పుడు మాట్లాడితే పెదవులు విరిచి చల్లగా సమాధానం చెప్పితే ఒప్పుకుని తీరవలసిందే "చూడండీ, నీతి, నియమం ఉండడం మంచిదే. మనజీవితంలో అటువంటి పవిత్ర ధర్మాలుకూడా లిగి ఉండవలసిన ఆవశ్యకత ఎంతయినా ఉంది. ఎలాంటి నియమాలకయినా ఎల్లలుండడం అవసరం. మన ప్రపంచమంతా పుచ్చిపోయింది. పాడయిపోయింది. నీతి నియమాలు పాటించేవాళ్ళు చాలా అరుదయిపోయారు. అలాంటి సమయంలో ఒకడూ, యిద్దరూ మడికట్టుకూర్చుని, నీతి నియమాల్నీ, ఉద్ధరిస్తామంటే లాభంలేదు. సరిగదా ఆమాయలోపడి మునిగి చక్కాపోతరు. అంచేత బుద్ధిమంతుడయిన వాడెప్పుడూ, ఒకచేత్తో ఆ మాయను అసరాగా తీసుకుని, రెండోచేత్తో దాన్ని చెండాడాలి. అంతేగాని మాయమాయ అని అఘోరిస్తే లాభం ఏమిటి?" అంటాడు ధీమాగా.

ఏది ఎలాగున్నా యిప్పుడుమాత్రం నాయుడు గారికి కొంచెం గౌరవం మర్యాద కలిగాయి. వూళ్ళోపెద్దలూ, మోతుబరులూ, నమస్కారాలు జేస్తున్నారు. నాయుడుగారు చాలా సంతోషంగా, ఆనందంగా కాలం గడుపుతున్నారు. దానధర్మాలు చేస్తున్నారు. పెద్దవాళ్లు చిన్నవాళ్లు ఇప్పుడు దానకర్ణుడు అన్నంతవరకు కూడా పొగిడేస్తున్నారు నాయుడు గారిని.

2

సరిగ్గా యీ రోజులలోనే నేను నాయుడు గారి దాతృత్వం, కీర్తి విని, ప్రక్కనున్నా యింత వరకు కనిపెట్టలేక పోయినందుకు విచారించాను. నా కష్టసుఖాలు, బాధలు, ఆయనకు బాగా తెలుసు. ఆయన ఆఫీసులో ఏదో గుమాస్తాపని ఖాళీగా ఉందని తెలిసి వేయించమని అడిగితే—పొరుగువాణ్ణనేనా చూడకుండా నిక్కచ్చిగా అడిగాడే లంచం! ఆఖరుకి ఆఫీసరుని బ్రతిమిలాడినా లాభం లేదనీ, ఈయనవల్లనే అవుతుందనీ బంట్రోతు కూడా స్పష్టంగా చెప్పేశాడు పావులా పుచ్చుకున్న తరువాత. ఆయన కాళ్లావేళ్లాపడి బ్రతిమిలాడి నెలనెలా పదిచొప్పున యిచ్చుకుంటానని ఆ నౌఖరీలో చేరాను.

ఆయనమాత్రం నాదగ్గర డబ్బుపుచ్చుకోడం చేతో, మరెందుచేతో గాని, నాయందమితవాత్సల్యం ప్రకటించేవాడు. తీరికసమయాల్లో గుమాస్తాయొక్క గురుతర బాధ్యతలు, కష్టసుఖాలు, ఆర్థికసమస్యల గూర్చి సమగ్రంగా ఉపన్యాసాలు దంచేసేవాడు.

ఇంకా సంతోషంగా ఉన్నప్పుడు "చూడ్రా అబ్బాయీ! నీదగ్గరేదో పదిరూపాయలు పుచ్చుకుంటున్నానని బాధపడకు. అది గుమస్తా ఉద్యోగ ధర్మం. పైపెచ్చు మననియమం. అసలీ గుమస్తాగాడి కింతతక్కువ జీతమియ్యడం ఎంచేతో తెలుసా. అంచేతే, అంతే, అలా ఉండకపోతే యీ గుమస్తాగిరీవదిలేసి, సంసారం సాగరంలో తోసేసి సన్యాసం పుచ్చుకోడం మేలు. తెలిసిందా. ఈ కిటుకు లన్నీ తెలుసుకుని నీ ఉద్యోగం సక్రమంగా నిర్వర్తించావా అందరికీ మంచివాడివే. నీ ఆఫీసరుకూడా ఆనందిస్తాడు. లేకపోతే చాలావిచారించవలసిన పరిస్థితుల్లో పడి చక్కాపోతావు. అవగాహనజేసుకో నాయనా!" అంటాడు.

అన్నిటికీ నేను చేతులు జోడించి తాళం వేస్తూండడం మొదలుపెట్టాను. అందుకే గాబోలు నాయుడుగారు నేనంటే పడిచచ్చిపోయేవాడు. నేనంటే ఆయనకు ఎక్కడలేని తెలివితేటలా ఊడిపడేవి. మన బ్రహ్మాండ నాయకులకు సయితంలేని వకృత్వపటిమ చక్కా వచ్చేది. ఆయన యెప్పుడయినా ఆహ్లాదంగా ఉన్నప్పుడు నే కనపడితే చాలు. కూర్చోమని కప్పు కాఫీయిచ్చి మొదలెడతాడు.

"ఇలా చూడరా అబ్బాయీ (నేమూస్తూనే ఉంటాను లెండి) బ్రిటిషువాళ్ళు మనదేశం దోచుకుందుకు వచ్చారు. వాళ్ళకు బలం ఉంది. దేశం దేశాన్నే దోచేసుకునేవారు మన నోళ్ళు నొక్కి. అదే న్యాయం అయింది. వాళ్ళని తరిమేశాం ఏవో బ్రహ్మాండమయిన ఉద్యమాలు నడిపి. ఆ ఉద్యమాలో చచ్చినవాళ్ళూ, త్యాగంచేసినవాళ్ళూ యెవరు? నువ్వూ నేనే. అయినా యిప్పుడు నీకూ నాకూ ఏముంది? యిదివరకేముందో అదే నీకూ నాకూ. ఓకానీ ఎక్కువివ్వాలంటే యెక్కడలేని ఆర్థిక సమస్యలు, విదేశాంగ వ్యవహారాలు అడ్డంవస్తాయి. కానీ యీ పరిశ్రమాధికారులు, భూస్వాములు, గుత్తవర్తకులు పెట్టుబడిదారులూ ఎలా డబ్బు చేసేసుకుంటున్నారో! ఇళ్ళమీదయిళ్ళు, కారుమీదకారు, నూటమీద నూట్లు విలాసాలు, సరదాలు, పెళ్ళాలు, బిడ్డలు అన్నీని. ఇవన్నీ చట్టసమ్మతాలే? న్యాయమైనవే? ధర్మసంబంధాలే? నువ్వూ నేనూ అనడానికి వీల్లేదు. నువ్వు "ఆ" అన్నావంటే చట్టవిరుద్ధం. నువ్వూ, నీ ఉద్యోగం, నీ బ్రతుకు కూలిపోతాయి. మాడిమసి అవుతాయి. అంచేత నీచాతనయినంతవరకు నువ్వూ దోచుకుంటూండు. ఇది పరమరహస్యం సుమా! మనయిద్దరి మధ్య ఆంతరంగిక సంభాషణమాత్రమే. ఎటొచ్చీ వాళ్ళకు నీకూ తేడా ఏమిటంటే చట్టం వాళ్లని రక్షిస్తోంది నన్ను భక్షిస్తోంది అంతే."

"ఈపరిస్థితు లున్నంతవరకూ నువ్వూ నేనూ మడిగట్టుకు కూర్చుంటే నశించిపోతాము. అయినాగాని మనము చేసేది ఒకలెక్కా పైవాటితో పోలిస్తే. ఈ సొంతవ్యాపారాలు, పరిశ్రమలు, డబ్బుచేసుకోడాలు, ఉన్నంతవరకు, నన్ను నువ్వు, నిన్ను మరోడూ, మనందర్నీ యింకోడూ కొల్లగొట్టుకోడం ఎలా పోతుంది. ఏరూపంలోనైనా ఒకణ్ణి మరోడు పీడించుకు తినడాన్ని ఈ సంఘం సమర్థిస్తూ, చట్టాలు రక్షిస్తూ ఉంటే యీ దగాలుపోవు. మడిగట్టుకు మూర్ఖులా నువ్వూ నేనూ కూర్చోవడం చట్టవిరుద్ధం అది నేరమే!" అని ముగించేవాడు ఉపన్యాసం.

ఆయన చిరునవ్వూ అప్పటి ప్రవర్తనా చూసే తన్ను తాను మెచ్చుకుంటూ ఉంటాడని తేలికగా అర్థమవుతుంది. నాకు మాత్రం అది వింటూన్నప్పుడు అంతా సమంజసంగానే కన్పించేది.

స్వార్థంకోసం ఒకడిని మరోడు దోపిడిచేసుకోడాన్ని అంతుచేసి, కష్టపడేవాళ్లే శ్రమకు తగిన

ప్రతిఫలం, విశ్రాంతి, వాళ్ళ సౌఖ్యాలకు అవకాశాలూ, సౌకర్యాలూ యిస్తే అంతకన్న యింకేం కావాలి మరి.

నాయుడుగారి ఉద్బోధన నా మెదడులో పూర్తిగా పట్టిపోయింది. నా ఆర్థికదుస్థితి నన్ను పూర్తిగా క్రుంగదీసింది. నాయుడుగారి పాదచ్ఛాయలలో నేనూ నడవడం ప్రారంభించాను. అనుకోని ఆ దినచర్య నాకు సాధ్యమయింది.

ఆదే నాయుడుగారికి కరతలామలక మయింది!

పేదవాళ్ళు చెమటోడ్చి సంపాయించినది, ఏడుస్తూ యిచ్చినా, ధనవంతులు తమ మోసం సొమ్ము ఏడుస్తూ యిచ్చినా, సమాన ఔదార్యంతో పుచ్చుకోవడంలో ఉన్న ఘనత ఆయనకు పూర్తిగా దక్కింది.

ఈనుంచి గుణాలు అలవడిన వెనుక నాయుడుగారు బుల్లిగుమస్తా అంటే పెదగుమాస్తా అయినారు. ఇప్పుడు యీయన ప్రతిభ మహోధ్వజాయమానంగా వెలుగుతోంది. నాయుడుగారి పేరు చెప్పితే అధికారులు సహా వణకుతారు.

అయినా చట్ట విరుద్ధంగా ఎంతకాలము మనగలం. నాయుడుగారు లంచం పుచ్చుకుంటూండగా నే రక్షకభటు వరుసవారు పట్టుకున్నారట. "అరరే" అన్నారందరూ. "ఇంత ధర్మాత్ముడు యీయనకీ గతేమిటి పాపం!" అన్నారు కొందరు. "మంచి పన యిందన్నారు" చిన్న గుమాస్తాలు.

నేను మాత్రం నా జాగ్రత్త నేను పడ్డాను. అందరిగతి అలాగే ఉంటుందేమిటి? నావిధి నేను మామూలుగానే నిర్వర్తిస్తున్నా కాస్త మెలకువతో ఉంటున్నాను. నాయుడుగారిని కచ్చేరీనుండి తాత్కాలికంగా తప్పించారు. చాలా ముందు వాడినయినా, నాకన్న పాతుకుపోయిన పాతగుమస్తాలున్నా నాయుడుగారి ఖాళీలో నన్నే పడేశారు.

గురూపదేశం చాలా బాగా పనిజేసింది మరి!

అధికారులు నన్నే ఎందుకు పెద్ద గుమస్తాగా వేశారో ఎవరికీ అర్థం అవలేదు, నాకూ ఆ అధికారులకూ తప్పిస్తే.

ఇరుగుపొరుగు వారంతా నా పూర్వజన్మ సుకృతం అన్నారు. నేను మాత్రం కాదనడమెందుకు? ఆఫీసు వాళ్ళంతా నా అదృష్టమన్నారు. అది కాదనలేక పోయాను. అధికార్లు అతి చురుకైన వాడన్నారు. 'మహాప్రభో!' 'మహాప్రసాదం' అన్నాను నేను.

ఈ సుభాషితాలతోపాటు నాయుడుగారి ఖర్మగురించీ తెలివితక్కువగురించీ కూడా వేయినోళ్ళ ప్రవచించారు. అంతా చాలా సానుభూతి వెల్లడి చేశారు. ఆయన చేసినదంతా న్యాయమేనట! కర్మమాత్రం వక్రంగా తిరిగిందట. కర్మ వక్రించి తిరిగినా అదృష్టం బాగుందట! అందుకే అప్పాళ్ళో ఉన్న మోతుబరిషాహుకారు తాను జామీనుండి ఆయన్ని విడుదల చేయించాడుట. నాయుడుగారు మాత్రం ఆ తర్వాత నాకు కనిపించలేదు.

కేసు లావాదేవీలు, పోలీసుల బేరాలు, ప్లీడర్ల తోక పీకుడు వ్యవహారాల్లో ఆయన మునిగిపోయారు.

ఆయన యిదివరలో చేసి వదలిన పనిలో నేను నిమగ్నుడనయ్యాను. ఒకరిని గురించి ఇంకొకరు ఆలోచించడానికయినా తీరిక కనుపించడం లేదు. అయినాగాని ఆయన్ని గురించిన వార్తలుమాత్రం పుష్కలంగా వస్తున్నాయి. రోజు రోజుకీ సంపాదించినది కాస్తా కక్కుతున్నాడుట!

ఎంత దారుణ కోపమున్నా యీ ప్రజలు "పాపం" అనే సానుభూతి పదం యెందుకు ఉపయోగిస్తారో! వాళ్ళ అంతరాత్మ లోతు కనుక్కోడం కూడా కష్టమే.

"కోర్టు కెళ్ళినవాడు, కాటికి వెళ్ళినవాడు సమానం!" అని తెలుగుసామెత. దీన్లో ఎంత సత్యం లేకపోతే ఇది చిరంజీవియై ప్రజల నాలుకలపై నిలుస్తుంది!

బ్రిటిషువాళ్ళు మనకు జేసిన మహోపకారాల్లో కల్లా ఉత్కృష్టకర్మ యీ న్యాయస్థానాల ఏర్పాటు! అటువంటి మేలు మన తెలుగువాళ్ళు వల్లకాడుతో పోల్చారు. అందుకే తెలుగువాళ్ళకు చాలారోజులకి గాని ఆంధ్రరాష్ట్రం యివ్వలేదు!

అసలు 'ఉన్నమాటంటే ఉలుకెక్కువట!' యిదీ తెలుగుసామెతే ఇలా నిక్కచ్చిగా మాట్లాడ గలిగిన జాతిగనకే అందరికి కంటకమయింది. 'నిజమాడితే నిష్ఠూరం' అందుచే కష్టాలువస్తాయి.

ఏమయితేనేం తెలుగువాళ్ళమాట మట్టుకి, నాయుడుగారిని కాటికెక్కించింది.

నేనున్న ప్రస్తుత పరిస్థితుల ప్రభావంవల్ల కాబోలు, నాయుడుగారు తిరిగి రాకుండా ఉంటే చాలునని పిస్తూ వచ్చింది. ఆయన నిజంగా కాటికెక్కినా సంతోషించేవాడినే నేను. దేవుడికి వేలకువేలు నమస్కారాలు పెట్టాను. "ఆయన్ని జైలులోకి పంపునాయనా. అంతకీ ఆయన యందు నీకు ప్రేమా, దయా, పుట్టుకొస్తే నీ స్వర్గంలో కూర్చోబెట్టుకుని సర్వసుఖాలూ అనుభవింపజెయ్యి. అంతేగాని నామీదకు దండెత్తకుండా చూడు." అని.

శనివారంనాడు ఉపవాసాలుగూడా మొదలు పెట్టాను. అన్నం మెతుకు కలలోకూడా ముట్టనని ప్రమాణం చేసుకున్నాను. మహా తింటే

మినపరొట్టె ఫలహారం మాత్రమే. మధ్య మధ్య ఏకాదశీ ఉపవాసాలు, పూజలు యింటిదగ్గర భక్తులందరినీ పోగుజేసి భజనలు కూడా చేయించడం మొదలు పెట్టాను. కనిపించిన దేవుడి గుడికల్లా నమస్కారం పెట్టాను. కనిపించని దేవుణ్ణి భక్తితో కొల్వడం ఆరంభిచాను. ఆఖరికి ఆ కేసులో నాయుడు గారికి జీవితాంతం ఖైదు వేయించేందుకు గాను ఆ భగవంతుడికి నా తలమీద వెంట్రుకలు, గడ్డము మీగుగట్టి మొక్కుకున్నాను.

నాయుడు గారి కేసునుగురించి చాలా ఆత్రుతతో తెలుసుకుంటున్నాను. ఈ మధ్య ఆయన కేసు గురించి వింటూంటే నాకు చాలా విచారం, కోపం, పొడుచుకువచ్చాయి. "ఇంత భక్తితో కొలుస్తున్నా, భగవంతుడికి దయలేదా!" అనుకున్నాను. దేవుడు నమ్మిన వాళ్ళను మోసం చెయ్యడుట. ఏదో వేషం వేసుకునయినా సరే వచ్చి భకులని రక్షించి తీరతాడని శ్రుతిస్మృతులు ఘోషిస్తున్నాయి. అయినా నేడో రేపో తేలుతుంది దేవుడి సంగతి!" అనుకునే వాడిని.

ఒక్కొక్కసారి నాయుడుగారి ప్లీడరుగారి సంగతి వింటూంటే, అసలు దేవుడనేవాడు ఉన్నాడా అనే సందేహానికి కూడా తావొచ్చింది. నాయుడు గారి ప్లీడరు అఖండ ప్రతిభావంతుడట! చాలా గట్టివాడట. ఎదుట వారిని తినేస్తున్నాడుటంతే! అతడు అడ్డుప్రశ్నలో అఖండుడట. ప్రతికక్షులు ఆయన యక్షప్రశ్నలకి జవాబు లీయలేక పరుగు లంకించుకున్నారట! యివీ వార్తలు!

దేవుడి మీద కోపం ముంచుకు వచ్చింది. "అయినా నేడో రేపో తేలుతుంది దేవుడి సంగతి అప్పుడు చెప్తాను. ప్రపంచం అంతా చాటేస్తాను. తర్వాత చూసుకుంటా" ననుకునేవాడిని నేను. అలాగే తేలింది. దేవుడున్నాడా లేడా? అనే ప్రశ్నకు నిలువు జవాబు.

నాయుడు గారికి ఆరు నెలల కఠిన కారాగార వాసం విధించారు.

"రక్షించావు దేవుడా!" అని వేయినమస్కారాలు చేశాను. చేసిన పూజలు పెట్టిన నమస్కారాలు ఊరికే పోతాయా!

ఇంక దేవుడి మొక్కు మంచిది చూసితీర్చాలి. వెంటనే బయలుదేరి వెడదామనుకున్నా. కాని చాలా రాత్రి కావడంవల్ల మానేశాను. మరునాడుదయాన్నే బయలుదేరి పురోహితుడి యింటికి వెళ్ళాను. చెందుర్తి అడవిలాంటి నా గడ్డాన్ని వదలిపెట్టడానికి తయారవడం కష్టంగానే ఉంది.

అయినా యిది భగవంతుడితో వ్యవహారం. ఆయన ముందా మనదాటులు. విచారంతో గడ్డాన్ని, ప్రేమతో హిమాచలంలాంటినా బుర్రతడుముకున్నాను. ఆ విచారంలో నా కళ్ళలోనుండి ఒకటి రెండు అశ్రుకణాలు దొర్లాయేమో నాకు తెలీకుండా. ఇలా నాలో నేను బాధపడుతూంటే, శాస్త్రుల్లుగారు తమ బాతాఖానీ మొదలుపెట్టారు.

"మూశారా" అన్నాడాయన నన్ను చూడగానే.

"ఆ! ఏమిటీ" అంటూ ఉలిక్కిపడి ముందు వెనకా చూశాను.

"ఏమీ లేదులెండి" అన్నాడు తాపీగా. ఆసమాధానం చూచేసరికి నావళ్ళు మండింది.

"ఏమీ లేకపోతే ఏం చూడమన్నావయ్యా!" అన్నా విసుగ్గా.

"అబ్బే! ఏమీ లేదు. ఆ ముసలిముండా వాడు చాలా మంచివాడు."

"ఆ ముండావాడెవరో కాస్త సెలవిద్దురూ బాబూ."

"ఆనాయుడుగారండీ! చాలా సన్మార్గుడు. తమకు యీ ఉద్యోగం ఆయనే వేయించారుటగా! ధర్మాత్ముడు."

"అదే తమబోటి పెద్దలు చెప్పుకుంటున్నారీ ఊరిలో" అన్నా కోపం పటలేక.

"మంచివాడికే కష్టాలన్నీను" అని పెదవి విరిచి, బల్లి అరిచినట్లు చప్పుడు చేసి "ఇంకేమిటిలెండి లాభం! ఉద్యోగమూ పోతుంది. శిక్షను అనుభవించాలి" అన్నాడు తన సానుభూతి యావత్తూ మాటలద్వారానే గాకుండా ముఖంద్వారా కూడా ప్రకటిస్తూ.

"అవునంతే మరి!"

"అయినా పెద్ద కోర్టు కెడుతాడుటలెండి."

"అయితే యింకా నాశనమవుతాడట!" అన్నా నా అసూయ కప్పిపుచ్చడానికి ప్రయత్నం చేస్తూనే.

"ఏమో మరి"

"పెద్దకోర్టు కెళ్ళడం అనవసరం. ఏదో ఓ చిల్లిగవ్వ యింట మిగిలితే అది ఖర్చు చేసుకోవడంఒక్కటే జరుగుతుంది."

"నేనూ అదే చెప్పానండి. నా దగ్గరకు నిన్న వస్తే."

"చాలాసేపయింది వెళ్ళొస్తా" నంటూ ఓ నమస్కారం ఆయన మొహాన్ని కొట్టేసి బయలుదేరాను యింటివైపు.

పాపం నేనెందుకు వచ్చానో ఎందుచేత వెళ్ళిపోతున్నానో అర్థం అవకగాబోలు శాస్త్రులుగారు అలాగే నిలబడిపోయారు నిశ్చేష్టంగా. "ఇదే దేవుడి పరీక్ష" అనుకుంటూ యిల్లు చేరాను, మిగిలిన ఆఫీసు పని ముగించడానికి.

3

నాయుడుగారి సంగతేమీ తెలీడంలేదు. ఆఖరుకు ఆయన కుటుంబం గూడా మావూరు వదిలి ఆయన భావమరిది గారింటికి పోయిందిట. ఆయనను గూర్చి నేను చాలా వాకబు చేశాను. కనిపించిన ప్రతివ్యక్తిని ప్రశ్నించాను. ఒక్క సెలవుతీసుకుని స్వయంగా వెళ్ళడం తప్పించి మిగతా పని అంతా చేశాను. తెలిసి యేడిస్తేగా. విసుగెత్తిపోతేపోనీ అని ఊరుకున్నాను. ఆఖరుకి పోష్టలు శాఖవారికిగూడా ఆయన చిరునామా తెలీదుట! జైలుకుపోయి ఉంటాడనుకున్నాను.

ఈ మధ్య నాకు యీ ఉద్యోగం ఖాయం చేసినట్లు ఆర్డర్లుకూడా ఇచ్చేశారు. నా అదృష్టానికి ఎంతో సంతోషించాను. ఆఖరుకి సత్యనారాయణ వ్రతం కూడా చేయించాను. ఇక కాస్త మంచి ముహూర్తం చూసి యీ జుత్తు మొక్కుబడికూడా తీర్చిస్తే బాగుండుననుకున్నా. మనం అనుకున్నంతా జరిగింది.

ఆ నాయుడు పత్తాలేదు. పాపం జైలుకుపోయి ఉంటాడు!

కాస్త వేగంగా యీ వైభవంకూడా తీర్చేస్తే యిక ముప్పుండదని, ఆ శాస్త్రులగారిచే తిరపతిలో మొక్కుబడి తీర్చుకోడానికి ముహూర్తం ఏర్పాటు చేయించాను. ఏదో వేగంగా అవుతుందని నేను ఆలోచిస్తూంటే వాడి సొమ్ముపోయినట్లు శాస్త్రి నాలుగు రోజులాలస్యంగా యెంచాడా మంచిరోజు. కొందరు చుటాలనీ, పక్కాలనీ పిల్చేశాను సంతోషంకొద్దీ. పోనీ దేవుణ్ణిచూసి పోతారని!

మా బావగారినిచూచి చాలాకాలం అయింది. పెధవ ఉద్యోగాలు! ఎంతెంతదూరాలు పోతున్నారు ప్రజలు అంతదూరం అయినా ఆయన యెలాగయినా కష్టపడివచ్చి నా మొక్కుబడి మహోత్సవం చూసి పోతానని ఉత్తరంముక్క రాశాడు. ఆయన్ని చూసి కూడా చాలాకాలం అయింది. ఆయన రూపురేఖలే మరచిపోయాను పూర్తిగా.

ఈ శుభవార్త చెప్పడానికి నా భార్యని పిలిచాను. ఆవిడ హంసయానంతో వచ్చేరాడంతోనే యీ వార్త చెప్పాను. ఎంతో ఆప్యాయంగా "మీ అన్నను చాలాచాలా చూడాలనిఉంది." అన్నాను.

"బాగా నేనుంది మీరు చూడలేదాయేమిటి నా పెళ్ళికి" అంది. కాస్త సిగ్గు అభినయిస్తూ.

"ఎంతకాలమయిందో ఆయన్ను చూచి? పని తొందరల్లో వస్తాడో రాడో!"

"మొన్న మా పుట్టింటికి వెళ్ళినప్పుడు చూశాను నేను. వాడూ మీలాగే ఏదో మొక్కుకుని గడ్డం పెంచి ఆనవాలు పట్టడానికికూడా వీల్లేకుండా మారిపోయాడు. ఎంతపని తొందరలోఉన్నా నన్నయినా చూడడానికి రాకపోతాడా?"

"అయితే ఆయనకుకూడా ఏదో మొక్కుబడి ఉన్నదన్నమాట మనలాగే! ఎందుకో ఆ మొక్కుబడి?"

"ఏమో ఎవడికి తెలుసు మీ మొక్కుబడులు మీరూను!"

"వెళ్ళు నీపని నువ్వు జూసుకో" అన్నాను ఆమె విసిరిన మాటలకు కాస్త కోపం తెచ్చుకుని. ఆమె విసుగ్గా లోపలకు వెళ్ళిపోయింది.

మరునాడునయంముహూర్తం దగరకొస్తున్నా మా బావగారు రావడం కనపడ్డంలేదు. నాకాయన మొక్కుబడి ఎందుకో తెలుసుకోవాలని తహతహ! ఆ గడ్డం కోసం నాగడ్డం ఇంతగా ఓపికపట్టడం నాకే ఆశ్చర్యం వేసింది. గడ్డానికి గడ్డానికీమధ్య ఎంత సామరస్యం వుంది! రోడ్డునైపు కన్ను మూయకుండా చూస్తున్నాను. ఆగడ్డంకోసం చాలా మారాంపెడుతోంది మనస్సు. ముహూర్తం ఘడియలు సమీపిస్తున్నాయి. అయినా జాడలేదు "ఇంక లేవండిబాబూ!" అంటూ అరిచాడు పురోహితుడు ఏదో మునిగిపోయినట్లు. గడ్డం కోసం ఎదురుచూస్తున్నా ఘటం లేవక తప్పిందికాదు.

ఇలా లేచానోలేదో, దూరంలో గుఱ్ఱంబండి చప్పుడయింది. తొంగిచూద్దునుగదా బండిలోంచి కూడా ఓగడ్డం నావైపే తొంగిచూస్తోంది. సరీగా గుమ్మంముందు ఆగింది. నాగడ్డం ఆనందంతో ఊగిపోయింది, ఆయన బండి దిగీదిగడంతోనే "వచ్చారా" అంటూ ఆనందాతిరేకంతో ఆలింగనం చేసుకున్నాను.

ఆప్యాయంగా గడ్డాలుగూడా కలిసి మెలిసి కొంచెం చిక్కుపడి చాపలా అల్లుకున్నాయి ఒకదానిలో ఒకటి!

మావాళ్ళంతా ఆశ్చర్యంతో చూస్తున్నారు.

మా ఆవిడకూడా గబగబావచ్చి ప్రక్కన నిలబడింది.

మళ్ళీ "క్షేమంగా వచ్చారా!" అన్నా హర్ష పులకిత గాత్రుడనై.

"ఆఁవచ్చానండీ" అన్నాడాయన వర్షంచిలికినట్లు.

"అయితే బావగారూ!" అన్నాను. ఆయన మొక్కుబడిసంగతి అడుగుదామని.

"ఇంకా నన్ను గుర్తుపట్టలేదుటండీ" అనిఆయన—

"ఆయన మీ బావగారు కాదండీ" అని నా చెవిలో మాఆవిడ, అనడం ఒకేసారిగా జరిగాయి.

ఆశ్చర్యంతో పరిశీలించిచూద్దును. యింకెవరు? మాగురువుగారు! నాయుడుగారే!

"మీరా!" అన్నాను దిగ్భ్రమచెంది.

"నేనేనోయి. కేసు గెల్చాను చచ్చి చెడి" అన్నాడాయన ఆనందబాష్పాలు రాలుస్తూ.

నా ప్రాణంమాత్రం అలా మీదనించే యెగిరి పోయింది!

"నాపోష్టింగార్డర్లకూడా ఇచ్చేశారు!" అన్నారాయన సంతోషంగా.

నాపరిస్థితి జ్ఞాపకంవచ్చి ఆయన్ని పీక పిసికేద్దామా అన్నంతకోపము, అసూయ పుట్టుకొచ్చాయి. ఆఉద్రేకంలో యేమీ మాట్లాడలేకపోయాను.

"ఇంత క్రొత్తవాడవుగదా! నీ కెలా యిచ్చారోయి నాఖాళీ ఉద్యోగం?"

"తమ చలవవల్లనే. నేను మీ అడుగుజాడల్లో నడిచాను. అంతే!"

ఆయన కూడా లేత నవ్వులు పెదవుల్లోంచి వదులుతూ ఓ కాయితం ఇచ్చారు, నన్ను చూడమంటూ. ఆయనకు అధికారపదవి యిచ్చారు. నన్ను మాత్రం ఆ పెద్దకుమస్తా పదవిలోంచి తీసెయ్యలేదు. అదే పదివేలనుకున్నారు.

"ఈ గడ్డం, యిదంతా యేమిటి" అన్నాడాయన.

"తమర్ని యీ చిక్కునుండి తప్పించేందుకుగాను దేవుడికి మొక్కుబడి." అన్నాను.

"సెబాష్ ఇదంతా దేవుడిదయే సందేహమేమిటి? నేనూ యీ కేసునుండి బయటపడెయ్యమని ఆదేవుడికి మొక్కుకున్నాను."

"అయితే యీ శుభముహూర్తాన్నే మనం యిద్దరం యీ మొక్కుబడులు తీర్చుకుందాం రండి" అన్నాను నవ్వుతూ.

"అలాగే పదవోయి" అన్నాడాయన.

"అయితే గురువుగారూ! కొంపదీసి మిమ్మల్ని మరోకోర్టుకు లాక్కెళ్ళి మళ్ళీ మరోలా తీర్పు చెప్తారేమో!" అన్నా సందేహంతో.

"అదంతా ప్లీడర్లకి తెలుసునోయ్. మన తీర్పుకిక తిరుగులేదు తెలుసునా! యిదే దీనికి ఉన్నత న్యాయస్థానం!" అన్నాడాయన ధీమాగా.